

STRONGER ROOTS

STARÁ JEDÁLEŇ:
AKO SME LEPŠIE POROZUMELI NAŠEJ KOMUNITE

Ako komunitné centrum v Bratislave porozumelo potrebám svojich susedov a našlo správny spôsob starostlivosti o dobrovoľníkov

Nadace OSF · Nadácia otvorenej spoločnosti · NIOK · glopolis · Batory Foundation

Financováno Evropskou unií

OBSAH

Čas na reštart	2
Od profesionálneho prieskumu k susedským raňajkám	2
Susedské akcie: Jasné hranice, lepšia spolupráca	4
Starostlivosť o dobrovoľníkov: Nie všetko sa dá zaplatiť	5
Dilema vstupného	7
Kľúčové poznatky	7
Praktické odporúčania	8

Foto: Rasťo Blaško – Tradičný vianočný punč v Starej jedálni

Stará jedáleň

je multigeneračné kultúrno-komunitné centrum v bratislavskej štvrti Rača. Víziou centra je, aby ľudia trávili čas spoločne, nie zatvorení v bytoch. Prostredníctvom spoločných zážitkov a prepájania ľudí z rôznych prostredí chce centrum podporovať spoločenskú súdržnosť, budovať občiansku uvedomelosť a priateľskú spoločenskú klímu v komunite.

Komunitné centrum založili tri miestne občianske združenia a traja jednotlivci z radov aktívnych susedov, ktorí spojili svoje sily, aby získali a zrekonštruovali budovu „starej jedálne“ a v roku 2020 ju otvorili. Súčasný tím tvoria traja zamestnanci pracujúci spolu na dva plné úväzky, jedna dobrovoľníčka zodpovedná za sociálne siete a ďalší spolupracovníci, ktorí sa starajú o konkrétne programové formáty.

Čas na reštart

Pôvodný tím zakladateľov sa po rekonštrukcii a rozbehu centra stiahol do úzadia, prebral funkciu kontrolného a supervízneho orgánu. Centrum viedli dve osoby, darilo sa im rozbiehať stále nové aktivity, ale narážali na svoje fyzické limity. Cítili potrebu akéhosi reštartu – zamyslieť sa nad pôvodnou víziou a cieľmi, reflektovať doterajšie fungovanie a lepšie si definovať, čo a ako má komunitné centrum vlastne ponúkať.

Počas rekonštrukcie sa komunita dynamicky menila a rástla. Niektorí ľudia odchádzali úplne či prestali do centra chodiť. Tím centra preto potreboval pochopiť, či adekvátne reaguje na potreby miestnych obyvateľov a či určitý odliv priaznivcov je prirodzený.

Od profesionálneho prieskumu k susedským raňajkám

Pôvodne organizácia plánovala na prieskume potrieb a očakávaní miestnych obyvateľov spolupracovať s profesionálnou agentúrou. Po diskusii s mentorkou v rámci programu Stronger Roots od toho upustila. Keďže komunitné centrum stále zháňalo financie na vlastné aktivity, najímanie agentúry na takéto účely by pravdepodobne v komunite nepôsobilo dobre. Namiesto toho sa teda tím centra rozhodol pre rozhovory s miestnymi obyvateľmi na príjemných neformálnych stretnutiach.

Využili aj existujúci formát susedských raňajok, na ktoré pozývali ľudí na hromadných akciách komunitného centra, ako boli napríklad výtvarné workshopy, na sociálnych sieťach, ale tiež individuálne cez WhatsApp – tu tím využil kontakty nazbierané v predchádzajúcich rokoch. Širšia komunita tvorí celkovo asi 300 ľudí, ďalších 60 oslovujú individuálne. Koncept susedských raňajok vznikol už v predchádzajúcich rokoch, keď raňajky slúžili ako forma starostlivosti o dobrovoľníkov, ktorí v komunitnom centre cez víkend napríklad kosili trávu či fotografovali na akciách.

Postupom času sa raňajky stali spoločenskou záležitosťou, na ktorú pozývali širšiu komunitu a každého požiadali, aby priniesol niečo na spoločný stôl. V rámci týchto raňajok, ďalších aktivít a akcií komunitného centra, ako aj individuálnych stretnutí dochádzalo k spoločnej diskusii a reflexii toho, čo sa v komunitnom centre darí a v čom je priestor na zlepšenie.

„Zistili sme, že sme možno niektoré veci brali príliš sebakriticky a osobne. Ľudia odchádzajú alebo sú menej aktívni, pretože majú rôzne životné príbehy, niekedy viac času a niekedy menej. Takže to, čo platí tento rok, môže byť na budúci rok úplne inak. Potreby sa často menia, a preto je pre nás zásadné hlavne dávať priestor susedom, aby sa mohli schádzať a niektorí aj realizovať svoje nápady. Ak sa potom niekto rozhodne posunúť sa ďalej, potrebuje vlastný priestor, je to prirodzené a je to v poriadku,“

Anna Karako

Foto: Rasťo Blaško – Susedské raňajky

Susedské akcie: Jasné hranice, lepšia spolupráca

Jedným z praktických výsledkov týchto rozhovorov bolo zavedenie značky „susedské akcie“. Tím centra zistil, že komunita potrebuje jasne rozlíšiť medzi podujatiami, ktoré organizuje komunitné centrum, a tými, ktoré vznikajú z iniciatívy samotnej komunity. Po konzultácii s odborníkmi na PR vytvorili túto kategóriu, ktorá pomohla definovať úlohu centra ako platformy pre miestne iniciatívy.

Susedské akcie tak vytvorili priestor pre aktivity vznikajúce priamo z komunity – či už išlo o tematické stretnutia, workshopy vedené miestnymi nadšencami, alebo jednoducho neformálne posedenia. Pre komunitné centrum to znamenalo možnosť podporiť komunitné aktivity bez nutnosti ich organizovať a financovať. Pre komunitu to zasa predstavovalo uznanie ich vlastných nápadov a priestor na ich realizáciu.

Táto kategorizácia sa ukázala ako kľúčová pre udržanie rovnováhy medzi profesionálne vedenými aktivitami centra a organicky vznikajúcimi komunitnými iniciatívami. Aj keď navonok ide o nenáročné formáty, program tvorený susedmi je dobrý nástroj participácie. Ukazuje ľuďom, že aj oni môžu aktívne spoluvytvárať prostredie, v ktorom žijú.

Foto: Janka Hrdlička – Komunitný deň s Amosákmi

Foto: Rasťo Blaško – Večer spoločenských hier

Starostlivosť o dobrovoľníkov: Nie všetko sa dá zaplatiť

Ďalšou úlohou bolo posilnenie dobrovoľníckej základne komunitného centra. Tím centra vytvoril spolu s mentorkou niekoľko kategórií dobrovoľníkov na základe ich motivácie a vhodnej formy odmeňovania či starostlivosti. Definovali si skupinu ľudí, ktorí sú občiansky nastavení a majú záujem vstupovať do strategických procesov, skupinu dobrovoľníkov-profesionálov, ktorí môžu v spolupráci s centrom rozvíjať svoju profesiu, a potom tiež skupinu tých, ktorí sa chcú hlavne socializovať. Definovali si tiež, kto kam patrí a na základe toho cielene komunikujú: je napríklad dobré zavolať fotografa na fotografovanie, keď na základe toho môže dostať ďalšie profesijné ponuky.

Najužšia skupina podporovateľov – občianskych aktivistov – bola uvedená do značných rozpakov, keď im ako odmenu ponúkli možnosť využiť priestory komunitného centra zdarma, bez zaplatenia prenájmu, napríklad na rodinnú oslavu. Následne tak tím komunitného centra dospel k záveru, že v tomto prípade nie je najdôležitejšia hmotná odmena, ale skôr „obyčajné“ poďakovanie a zdôraznenie hodnoty takejto spolupráce. „Najväčšia chyba je, keď zrazu máte peniaze a chcete zaplatiť dobrovoľníkovi – môže z toho byť zmätený. Je skôr na mieste vyzdvihnúť vysoký prínos jeho práce,“ objasňuje Anna Karako. „Forma odmeny za dobrovoľnícku prácu prostredníctvom finančného zvýhodnenia či drobnej finančnej odmeny sa dá uplatňovať u dobrovoľníkov, s ktorými už máte natoľko úzke vzťahy, že im dokážete vysvetliť okolnosti financovania organizácie,“ dodáva.

U ostatných dobrovoľníkov tiež podľa tímu komunitného centra funguje osobné poďakovanie, na ktoré si nájdete čas. Tím centra tak napríklad organizuje vianočný punč, píše osobné poďakovania, niekedy spojené s drobnými darmi alebo ponúka lístky na divadelné predstavenia, ktoré sa v centre konajú.

Foto: Rasťo Blaško – Diskusia Aj my sme Tepláreň

Dilema vstupného

Dôležitou otázkou pre tím komunitného centra bolo, či má byť vstup na akcie spoplatnený a prípadne v akej výške. Niekedy sa zdalo, že vstupné je príliš vysoké, alebo boli návštevníci zaskočení, že sa vôbec platí. Aj túto tému začlenili do prieskumu. Zistil tak, že väčšina návštevníkov patrí do strednej triedy a nezarazí ich, že platia 4 eurá za vstup. Naopak, keď na výtvarný workshop bolo vstupné 2 eurá, niektorí ľudia neprišli, pretože sa obávali nízkej kvality akcie. Väčšina návštevníkov si podľa tímu uvedomuje náklady na technické a materiálne zabezpečenie akcie a vlastne vstupné očakáva, hoci sa vždy nájdu výnimky, takí, ktorí sa sťažujú.

KĽÚČOVÉ POZNATKY

- **Zmeny v komunite sú prirodzené**
  Ľudia prichádzajú a odchádzajú, ich potreby a možnosti sa menia. Dôležité je nevnímať to osobne, ale ako prirodzenú súčasť života komunity.

- **Osobný prístup je nenahraditeľný**
  Namiesto drahého profesionálneho prieskumu môžu byť neformálne rozhovory pri raňajkách rovnako užitočné a navyše budujú vzťahy.

- **Dobrovoľníci nie sú jednoliata skupina**
  Rôzne typy dobrovoľníkov majú rôzne motivácie a potrebujú rôzne formy uznania a starostlivosti.

- **Peniaze nie vždy všetko riešia**
  Občiansky orientovaných dobrovoľníkov môže finančná odmena dokonca odradiť – pre nich je dôležitejšie uznanie hodnoty ich práce.

PRAKTICKÉ ODPORÚČANIA

01

Spoločné jedlo funguje vždy

Jedlo je skvelý nástroj na aktivizáciu a rozšírenie komunity.

02

Budujte postupne

Je dobré budovať komunitu spoločne s ňou – začínať od ľahších vecí, postupne si vytvárať okruh ľudí a z tých sa potom vyfiltrujú tí, ktorých spolupráca baví a sú aktívni.

03

Kategorizujte dobrovoľníkov

Vytvorte si jasné kategórie dobrovoľníkov podľa ich motivácie a prispôsobte im komunikáciu aj formy starostlivosti.

04

Nevyhýbajte sa vstupnému

Ak je rozumne nastavené, ľudia ho očakávajú a dokonca môže signalizovať kvalitu podujatia.

05

Dávajte priestor iniciatíve zdola

Komunitné centrum by malo byť platformou pre nápady komunity, nielen miestom realizácie vlastných projektov. Je to dôležitý nástroj občianskej participácie.

STRONGER ROOTS

Táto prípadová štúdia vznikla v rámci programu Stronger Roots.

Cieľom programu Stronger Roots je zvýšiť odolnosť organizácií občianskej spoločnosti a ich sietí, posilniť ich sociálny kapitál a začleniť ich do komunít a spoločností, v ktorých pôsobia. Program realizujú Nadace OSF Praha, Nadácia NIOK, Nadácia otvorenej spoločnosti Bratislava a Glopolis.